

ДИРЕКТИВА 93/13/ЕИО НА СЪВЕТА

от 5 април 1993 година

относно неравноправните клаузи в потребителските договори

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за създаване на Европейската икономическа общност, и по-специално член 100а от него,

като взе предвид предложението на Комисията¹,

в сътрудничество с Европейския парламент²,

като взе предвид становището на Икономическия и социален комитет³,

като има предвид, че с цел постепенното изграждане на вътрешния пазар до 31 декември 1992 г. е необходимо да се приемат нормативни разпоредби; като има предвид, че вътрешният пазар обхваща територия без вътрешни граници, където могат свободно да се придвижват стоки, хора, услуги и капитали;

като има предвид, че в законите на държавите-членки относно условията на договорите, сключвани между продавач на стоки или доставчик на услуги, от една страна, и потребителя, от друга, съществуват значителни различия, в резултат на които, националните пазари се различават един от друг относно продажбата на стоки и услуги на потребители и че поради това между продавачи и доставчици може да се наруши свободната конкуренция, а именно когато продавач и извършват доставки в други държави-членки;

като има предвид, че в частност, законодателствата на държавите-членки относно неравноправните клаузи в потребителските договори показват значителни различия;

като има предвид, че държавите-членки поемат отговорността да гарантират, че договорите, сключвани с потребители, не включват неравноправни клаузи;

като има предвид, че, най-общо казано, потребителите не познават законовите разпоредби, различни от тези в страната им, които уреждат договорите за продажба на стоки и услуги в държавите-членки; като има предвид, че непознаването им може да възпира потребителите от извършване на преки сделки за покупки на стоки или услуги в друга държава-членка;

¹ ОВ С 73, 24.3.1992 г., стр. 7.

² ОВ С 326, 16.12.1991 г., стр. 108 и ОВ С 21, 25.1.1993 г.

³ ОВ С 159, 17.6.1991 г., стр. 34.

като има предвид, че, за да улесни изграждането на вътрешния пазар и да се защити гражданина в качеството му на потребител при придобиване на стоки или услуги по договори, уредени от законодателството на държавите-членки, което е различно от законодателството в неговата страна, е съществено важно да се отстранят неравноправните клаузи от тези договори;

като има предвид, че с подобни действия се подпомагат продавачите на стоки и доставчиците на услуги в усилията им да продават стоки и доставят услуги, както на пазара в своята страна така и на вътрешния пазар в Общността; като има предвид, че по такъв начин се стимулира конкуренцията и се увеличават възможностите за избор на гражданите на Общността като потребители;

като има предвид, че двете програми на Общността за защита на потребителите и за политика на информираност⁴ подчертават значението на това да се предпазят потребителите от неравноправни клаузи в договорите; като има предвид, че тази защита следва да се осигури в закони и разпоредби, които или са хармонизирани на равнище на Общността, или се приемат направо на това равнище;

като има предвид, че съобразно принципа посочен в раздел „Защита на икономическите интереси на потребителите” в тези програми се заявява, че: „лицата, придобиващи стоки и услуги следва да са защитени от злоупотреба с положение от страна на продавача или доставчика, в частност срещу едностранни типови договори и неравноправно изключване на основни права от договори”;

като има предвид, че по-ефективна защита на потребителите може да се осъществи чрез приемане на еднакви правни норми относно неравноправните клаузи; като има предвид, че тези норми следва да се прилагат за всички договори, сключени между продавачи и доставчици и потребители; като има предвид, че в резултат на това от сферата на действие на настоящата директива трябва да се изключат трудовите договори, договорите във връзка с права на наследяване, договорите в областта на семейното право и договорите за регистриране, както и устройствените договори на търговските дружества;

като има предвид, че потребителят трябва да получи еднаква защита, независимо от начина на сключване на договори - устно или писмено, както и независимо от това дали условията по договора се съдържат в един или повече документи;

като има предвид, че при настоящото си състояние националните законодателства допускат само частична хармонизация; като има предвид, че по-специално в настоящата директива се разглеждат само условия, които не се договарят индивидуално; като има предвид, че държавите-членки следва да имат възможността с оглед на Договора да предоставят на потребителите по-голяма степен на защита чрез разпоредби в националното си законодателство, които са по-строги от тези в настоящата директива;

⁴ ОВ С 92, 25.4.1975 г., стр. 1 и ОВ С 133, 3.6.1981 г., стр. 1.

като има предвид, че в законовите и административните разпоредби на държавите-членки, определящи пряко или непряко условията в потребителски договори, по презумпция не уреждат неравноправни клаузи; като има предвид, че следователно не е необходимо да се включват условия, които отразяват задължителни нормативни или административни разпоредби, както и принципите или разпоредбите на международни конвенции, по които държавите-членки или Общността са страна; като има предвид, че в този смисъл изразът „задължителни нормативни или административни разпоредби” в член 1, параграф 2 също включва правила, които според правните норми при отсъствие на други условия, се прилагат между договарящи се страни;

като има предвид, че държавите-членки са длъжни да предвидят, че договорите не трябва да съдържат неравноправни клаузи, още повече защото настоящата директива се прилага и по отношение на занаяти, стопански дейности или професии с обществен характер;

като има предвид, че е необходимо да се определят общи критерии за оценка на порочния характер на договорни условия;

като има предвид, че преценката съобразно избраните общи критерии за порочен характер на условията, в частност при продажба и дейности по доставка, които имат обществен характер и с тях се извършват колективни услуги при наличие на солидарност между потребителите, трябва да се допълни с подходи, позволяващи цялостна оценка на различните интереси на участниците; като има предвид, че това съставлява изискването за добросъвестност; като има предвид, че при преценката за добросъвестност се отделя специално внимание на наличието на равнопоставеност на договарящите се страни, като например дали потребителят е мотивиран да приеме условията и дали стоките или услугите са продадени или доставени по нарочна поръчка от негова страна; като има предвид, че изискването за добросъвестност може да се изпълни от продавача или доставчика, когато постъпва добросъвестно и равнопоставено с другата страна, отчитайки законните ѝ интереси;

като има предвид, че по смисъла на настоящата директива, приложеният списък от условия е само насочващ, и поради ограничения обем на директивата, обхватът на тези условия може да бъде разширен или ограничен от страна на държавите-членки при въвеждането им в националните законодателства;

като има предвид, че характерът на стоките или услугите следва да оказва влияние при преценката за порочност на договорените условия;

като има предвид, че по смисъла на настоящата директива, преценка на порочния характер не се извършва въз основа на условия, които описват общия предмет на договора, нито пък на съотношението качество/цена на доставените стоки или услуги; като има предвид, че общият предмет на договора и съотношението качество/цена могат въпреки това да се вземат под внимание при преценка за добросъвестност на други условия; като има предвид, че следователно в застрахователните договори условията, които ясно определят или очертават застрахователния риск и задълженията

на застрахователя, не подлежат на преценка, тъй като тези ограничения се отчитат при изчисляване на застрахователната премия, заплащана от потребителя;

като има предвид, че договорите следва да се съставят на ясен, разбираем език, а потребителят да има възможност да проучи всички условия и, при съмнение от негова страна, се приема най-благоприятното за него тълкуване;

като има предвид, че държавите-членки следва да предвидят забрана за употребата на неравноправни клаузи в договори сключвани между потребители и продавачи или доставчици, а при употреба на такива условия, те да не обвързват потребителя, като договърът продължава да бъде в сила за страните по останалите условия, когато може да се изпълнява и без неравноправните му клаузи;

като има предвид, че в някои случаи е налице риск потребителят да бъде лишен от защита по реда на настоящата директива, когато за право по договора се определи законодателството на държава, която не е член на Общността; като има предвид, че настоящата директива следва да съдържа разпоредби, изключващи такава опасност;

като има предвид, че лица или организации, които, съгласно законодателството на държава-членка, имат правен интерес да защитават потребителите следва да имат и възможност за завеждане на иск срещу договорни условия редактирани с цел общо използване в договорите, сключени с потребители и в частност относно неравноправни клаузи, пред съдилища, или пред компетентен административен орган, който да се произнесе по жалби или да бъде компетентен да започне съответната съдебна процедура; като има предвид, че тази възможност не води до предварителна проверка на общите условия, прилагани в определени сектори на икономиката;

като има предвид, че съдилищата и административните органи на държавите-членки трябва да разполагат с адекватни и ефективни средства да предотвратят продължаващо включване на неравноправни клаузи в потребителски договори,

ПРИЕ НАСТОЯЩАТА ДИРЕКТИВА:

Член 1

1. Настоящата директива има за цел да сближи законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите-членки относно неравноправните клаузи в договори, сключвани между продавач или доставчик и потребител.

2. Договорни условия, отразяващи задължителни нормативни или административни разпоредби, или принципи на международни конвенции, по които държави-членки или Общността са страна, в частност в областта на транспорта, не са предмет на разпоредбите на настоящата директива.

Член 2

1. По смисъла на настоящата директива:

- а) „неравноправни клаузи” означава договорните условия, определени в член 3;
- б) „потребител” означава всяко физическо лице, което в качеството си на страна по договорите, предмет на настоящата директива, участва поради интереси, които са извън рамките на неговата търговска или професионална дейност.
- в) „продавач или доставчик” означава всяко физическо или юридическо лице, което в качеството си на страна по договорите, предмет на настоящата директива, участва поради интереси, които са свързани със занятието, стопанската дейност или професията му, независимо дали е публична или частна собственост.

Член 3

1. В случаите, когато едно условие по договор не е индивидуално договорено, се счита за порочно, когато противно на изискването за добросъвестност, е причина за значителна неравнопоставеност между договарящите се страни относно правата и задълженията им по договора, което е в ущърб на потребителя.

2. Не се счита за индивидуално договорено условие, което е съставено предварително и следователно потребителят не е имал възможност да влияе на съдържанието му, по-специално във връзка с предварително изготвяните типови договори.

Фактът, че някои аспекти от едно условие или някое определено условие са индивидуално договорени, не изключва приложението на настоящия член към останалата част на договора, ако общата преценка на договора сочи, че той е предварително изготвен типов договор.

Когато продавач или доставчик твърди, че клауза от типов договор е договорена индивидуално, той следва да докаже това с факти.

3. Приложението съдържа примерен и неизчерпателен списък на условия, които се смятат за неравноправни.

Член 4

1. Без да се накърнява член 7, преценката за неравноправност на дадена клауза се извършва като се отчита характера стоките или услугите, за които е сключен договорът, и се вземат предвид всички обстоятелства, довели до сключването му, към момента на самото сключване, както и всички останали условия в договора, или такива, съдържащи се в друг договор, от който той произтича.

2. Преценката за неравноправния характер на клаузите не се свързва нито с основния предмет на договора, нито със съответствието на цената и възнаграждението, от една

страна, по отношение на доставените стоки или услуги, от друга, след като тези условия са изразени на ясен и разбираем език.

Член 5

При договори, в които всички или определени условия се предлагат на потребителя в писмен вид, тези условия се съставят на ясен и разбираем език. При наличие на съмнение за смисъла на определено условие, то се тълкува в най-благоприятен за потребителя смисъл. Настоящото правило не се прилага във връзка с процедурите по реда на член 7, параграф 2.

Член 6

1. Държавите-членки определят изискването включените неравноправни клаузи в договори между потребители и продавачи или доставчици да не са обвързващи за потребителя, и че договорът продължава да действа за страните по останалите условия, когато може да се изпълнява и без неравноправните клаузи.
2. Държавите-членки приемат необходимите разпоредби с цел потребителите да не губят защитата, предоставена им от настоящата директива, поради избор на правото на страна, която не е членка на Общността, като приложимо право по договора, ако последният е непосредствено свързан с територията на държавите-членки.

Член 7

1. Държавите-членки приемат в интерес на потребителите и конкурентите, подходящи и ефективни мерки за предотвратяване на продължителна употреба на неравноправни клаузи в договори, сключени между потребители и продавачи или доставчици.
2. Посочените в параграф 1 мерки включват разпоредби, даващи възможност на лица или организации, които имат правен интерес по смисъла на националното законодателство за защита на потребителите, да сезират съд или компетентен административен орган, който да решат дали клаузите на договора, изготвени с цел за общо използване са неравноправни, и да предприемат подходящи и ефективни мерки по преустановяване на продължаваща употреба на подобни клаузи.
3. С оглед на действащото национално законодателство, правните средства, посочени в параграф 2, може да са насочени отделно, или заедно, срещу известен брой продавачи или доставчици от един и същ икономически сектор, или техни сдружения, които използват или препоръчват употребата на същите, или подобни по смисъл, общи договорни условия.

Член 8

Държавите-членки могат да приемат или да запазят по-строгите действащи разпоредби, които са в съответствие с Договора в областта на настоящата директива, с цел да осигурят максимална степен на защита за потребителите.

Член 9

Най-късно пет години след датата, посочена в член 10, параграф 1, Комисията представя доклад пред Европейския парламент и пред Съвета за приложението на настоящата директива

Член 10

1. Държавите-членки въвеждат в сила законовите, подзаконови и административни разпоредби, необходими за да се съобразят с настоящата директива преди 31 декември 1994 г. Те информират незабавно Комисията за това.

Приетите разпоредби се прилагат за всички договори, сключени след 31 декември 1994 г.

2. Когато държавите-членки приемат тези разпоредби, в тях се съдържа позоваване на настоящата директива или то се извършва при официалното им публикуване. Условието и редът на позоваване се определят от държавите-членки.

3. Държавите-членки съобщават на Комисията основните разпоредби от националното си законодателство, които приемат в областта, регулирана от настоящата директива.

Член 11

Адресати на настоящата директива са държавите-членки.

Съставено в Люксембург на 5 април 1993 година.

За Съвета:
Председател
N. HELVEG PETRSEN

ПРИЛОЖЕНИЕ

УСЛОВИЯ, ПОСОЧЕНИ В ЧЛЕН 3, ПАРАГРАФ 3

1. Условия, които имат за предмет или резултат:

а) изключване или ограничаване на юридическата отговорност на продавача или доставчика при смърт или физическо увреждане на потребителя в резултат на действие или бездействие от страна на същия продавач или доставчик;

б) неоснователно изключване или ограничаване на законните права на потребителя спрямо продавача, доставчика или друга страна по договора при пълно или частично неизпълнение или неточно изпълнение на договорни задължения от страна на продавача или доставчика, включително и възможността за компенсация на дълг към продавача или доставчика срещу искове, които потребителят може да му предяви;

в) задължаващо потребителя споразумение, съгласно което изпълнението на предоставяните услуги от страна на продавача или доставчика зависи единствено от тяхната собствена воля.;

г) допускане от страна на продавача или доставчика да се задържат изплатени от потребителя парични суми, когато последният реши да не сключи или да не изпълни договора, без да се предвижда компенсация от равностойна сума, платима от страна на продавача или доставчика на потребителя, когато те са страната, която разваля договора;

д) условие, според което от потребителя се изисква да изплати неоснователно висока неустойка като компенсация, когато не изпълни задълженията си;

е) правото на продавача или доставчика да развали договора при неравноправни условия, като потребителят няма това право, или пък да се допусне продавачът или доставчикът да запазят авансово изплатени суми за стоки или услуги, които не са извършили, в случаите когато продавачът или доставчикът са тези, които прекратяват договора;

ж) даване право на продавача или доставчика да прекратят безсрочен договор без предизвестие, освен когато са налице сериозни основания за това;

з) допускане на автоматично удължаване на срочен договор, в случай че потребителят не изявил несъгласието си, когато крайният срок за изразяване на несъгласие от страна на потребителя за продължаване срока на договора е неразумно кратък;

и) окончателно обвързване на потребителя с условия, с които той не е имал реална възможност да се запознае преди сключването на договора;

й) даване право на продавача или доставчика да изменя едностранно условията по договора без основателна причина, което е посочено в самия договор;

к) даване право на продавача или доставчика да изменя едностранно и без основателна причина характеристиките на доставяния продукти или услуга;

л) допускане цената на стоките да се определя към датата на доставката им или разрешаване на продавача на стоки или доставчика на услуги да увеличава цената, без в двата посочени случая да даде съответното право на потребителя да се откаже от договора, в случай че смята окончателната цена за твърде висока спрямо първоначално договорената при сключване на договора;

м) даване право на продавача или доставчика да определя еднолично дали доставените стоки и услуги са съобразно договора, или изключително право да тълкува условията по договора;

н) ограничаване на задължението на продавача или доставчика да признава задълженията, поети от негови представители, или да постави изпълнението на задълженията си в зависимост от определена формалност;

о) задължаване на потребителя да изпълнява задълженията си, дори и когато продавачът или доставчикът не изпълняват своите;

п) даване възможност на продавача или доставчика да прехвърлят правата и задълженията си по договора, когато това може да послужи като намаляване на гаранциите за потребителя, без съгласието на последния;

р) изключване или накръняване правото на потребителя да предяви иск или да използва други правни средства по-специално като изисква от потребителя да отнесе спора изключително на арбитраж, който не е съобразен с правните разпоредби, като неоснователно ограничи възможността му за предоставяне на наличните доказателства или да му наложи тежестта на доказване, която, според приложимото право, лежи върху друга страна по договора.

2. Букви ж), й) и л) обхващат:

а) буква ж) не възпрепятства условията, при които доставчик на финансови услуги си запазва правото едностранно да прекрати договор с неопределен срок без предизвестие, когато съществува основателна причина, при условие, че доставчикът е длъжен да извести другата страна или страни по договора за това незабавно.;

б) буква й) не възпрепятства условията, при които доставчик на финансови услуги си запазва правото да промени изплащания от потребителя или получаван от него лихвен процент, или размера на други такси за финансови услуги без предизвестие при

наличие на основателна причина, когато доставчикът е задължен по договора да известява другата страна или страни за това при първа възможност, а последните са в правото си незабавно да прекратят договора;

буква й) не възпрепятства също така условията при които, продавач или доставчик си запазва правото едностранно да прекрати договор с неопределен срок, когато е договорно задължен да известява потребителя в разумен срок, а потребителя, от своя страна, може свободно да разтрогне договора.

в) букви ж), й) и л) не се прилагат за:

- сделки с прехвърляеми акции, финансови инструменти и други продукти или услуги, когато цената е свързана с флуктуации на котировките на фондовата борса, или с индекс, или с процент на финансовия пазар, които продавачът или доставчикът не контролират;

- договори за покупка или продажба на чужда валута, пътнически чекове или международни парични нареждания, определени в чужда валута;

г) буква л) не възпрепятства условия по индексиране на цената, когато последните са законосъобразни, при условие че методът на променяне на цените е описан изрично..